

Το έργο της Αντιγόνης Κεφαλά

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχαλάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχαλάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι της ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΙΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelapaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelapaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

Η τελευταία στροφή του «Διψασμένου καιρού», αναδεικνύει τη γλώσσα ως ένα μέσο σωτηρίας, όταν το σώμα αγγίζει τα όρια του. Γιατί αν η τέχνη φαντάζει ως η σωτηρία για τον καλλιτέχνη και ποιητή, είναι παράλληλα μια κίνηση υπεράνω σωτηρίας μέσα στον κόσμο της πτώσης.

Μέρος ζ'

Αυτή η συνειρμική γραφή, που συνενώνει κομμάτια του εαυτού φαινομενικά αλλοπρόσαλλα, δημιουργεί προτάσεις, που όπως στον «πουαντιλισμό» τα χρώματα παρατίθενται το ένα δίπλα στο άλλο, ώστε η μίξη να γίνει στον αμφιλιτροειδή του θεατή. Οι λέξεις δεν υποτάσσονται σε μια συμβατική νοηματική δομή, αλλά σε μία φανταστική λειτουργία η οποία, επιτρέπει να φανεί το εσωτερικό τοπίο της ψυχής που επαναφέρει το παρελθόν στο παρόν, σε στιγμές που το παρόν μοιάζει εξουθενωμένο και κατεστραμμένο. Η Κεφαλά αναδεικνύεται ως μια από τους πιο ζωγραφικούς ποιητές μας, και τους πιο γλωσσικά υπαινικτικούς ζωγράφους μας. Ήρθες...σε καλωσόρισαν με φτιασιδωμένα πρόσωπα... δείχνοντας... - το εκκρεμές -. Αλλά ενώ το εκκρεμές παραπέμπει σε μια ρυθμισμένη εναλλαγή του κοινωνικού χρόνου, η ποιήτρια ανατρέπει όλη αυτή την κοινωνική ρύθμιση με μία σαρκαστική διάθεση. «Μια αντίκα σκέφτηκες», και τη ζωγραφίζει με τις πιο παραστατικές λέξεις. Αλλά μετά από αυτή τη σαρκαστικά διαβρωτική παρατήρηση, το ποίημα οδηγείται απότομα στην περισσότερο σκοτεινή του στιγμή.

Την παρθένα την είχαν κρύψει. Ήταν σίγουροι για τους σπόρους, ακατάλυτοι, είπαν μηχανικά. Κι ώρα της λησμονιάς, ρώτιπες, εσύ, που πάντα ήξερες την περίσσια μας. Δεν ήξεραν καν τον τρόπο των δέντρων που εξαντλούνται στην προσφορά, ούτε για τους καθρέφτες παντού που ανθούν ακατάπαυστα, λίμνες λευκού πυρός ανίκανες να χωρέσουν το αδιανόητο. Το μέρος αυτό του ποιήματος γίνεται το πιο κεντρικό, σχεδόν ο ομφαλός του, καθώς μας εισάγει στην ψυχή του τρεμάμενου υποκειμένου, το οποίο ενώ τόση ώρα μιλούσε για «μας» και για «εκείνον», τώρα ξαφνικά αφήνει μια χαραμάδα στο σώμα, για να εισχωρήσουν μέσα οι μεγάλοι φόβοι. Στους τρεις πρώτους στίχους, μιλάει για ό,τι πιο εσώτερο διαθέτει ο άνθρωπος: την ελπίδα, που σαν την «παρθένα» και σαν τους «σπόρους», κρατάει μια μελλοντική υπόσχεση. Αλλά στους επόμενους δύο στίχους, εκτοξεύεται ο φόβος της «λησμονιάς», ο φόβος πως αν ο άνθρωπος χάσει την ελπίδα θα χάσει μαζί και το σπόρο που ανανεώνει τον κόσμο. Να πρόκειται εδώ άραγε για τον φόβο των ανθρώπων στις περιπέτειες και κινδύνους που περικλείει η δημιουργία; Ή για την δυσαρέσκεια τους προς μια κοινωνία που καθυστερεί να αναγνωρίσει την προσφορά; Τελειώνει με δύο απαντούς φόβους: ο πρώτος για την εξάντληση της ελπίδας, «Δεν ήξεραν καν τον τρόπο των δέντρων / που εξαντλούνται στην προσφορά» και ο δεύτερος, για τη μεταμφίεση της ελπίδας σε καθρέπτη. Σε ένα δηλαδή νεκρό αντικείμενο που απλά αντανακλά το υπάρχον, ανίκανο να χωρέσει το αδιανόητο. «Ούτε για τους καθρέφτες παντού / που ανθούν ακατάπαυστα, λίμνες λευκού πυρός / ανί-

κανες να χωρέσουν το αδιανόητο». Έχουμε εδώ ένα φόβο σε δύο πυκνές: το φόβο της στειρότητας του καλλιτέχνη και το φόβο της μίμησης που απαιτεί η παράδοση. Αυτές οι ανησυχίες θα επιταθούν καθώς περνάμε στο πέμπτο και τελευταίο μέρος του «Διψασμένου καιρού». Το ποιητικό υποκείμενο εμφανίζεται κομμένο στα δύο, να συνεχίζει τον απολογισμό της ζωής, όπου ο χυμός του σπαταλιέται «στο σκληρό χώμα» και όπου «Όλοι» έχουν καταντήσει «πυρολάτρες» «γεμάτοι καψαλισμένα τραύματα / και δίψες που κανένας άνεμος δε γιάτρευε». Η Κεφαλά προσωποποιεί αυτή την τραγική εικόνα της ζωής στη μετανάστευση, την πίκρα του ανικανοποίητου που φτάνει στο χείλος του βαραθρού των ψυχαναγκασμών, στο σημείο μηδέν, εκεί που ένα πλήθος συνανθρώπων μας συναντά την ψυχική κατάρρευση, ή την εμμονή σε αδιαπραγμάτευτες αλήθειες, σε μια πορεία που το σώμα αναζητά να βρει μέσα του όλες εκείνες τις εξωτερικές δυνατότητες ικανοποίησης που έχουν χαθεί από τον κοινωνικό ορίζοντα.

«Γι' αυτό αργότερα έπινες πάντα νερό από φανταστικές πηγές μέσα απ' τ' άδεια μονοπάτια κουνώντας μηχανικά το κορμί πάνω-κάτω, πάνω-κάτω η κίνηση καθορισμένη υπεράνω σωτηρίας. Η τελευταία στροφή του «Διψασμένου καιρού», αναδεικνύει τη γλώσσα ως ένα μέσο σωτηρίας, όταν το σώμα αγγίζει τα όρια του. Γιατί αν η τέχνη φαντάζει ως η σωτηρία για τον καλλιτέχνη και ποιητή, είναι παράλληλα μια κίνηση υπεράνω σωτηρίας μέσα στον κόσμο της πτώσης. "Bending and rising / rising and bending. The movement set beyond redemption". Βλέπουμε ότι ενώ το ποίημα, αρχίζει με μια συγκλονιστική παραινέση, «Να βρούμε το μέτρο μας, ακρι-

βώς, / όχι την πτώση άλλων φωνών», στο τέλος καταλήγει με αυτή τη φοβερή πεσιμιστική διαπίστωση, πως ακόμα και το εύρημα της «φωνής», δεν θα είναι τίποτα άλλο από ένα τρικ, μια ιδιωτική φανταστική σωτηρία, μέσα σε ένα κόσμο που έχει ανάγκη παρόμοια μέσα σωτηρίας, όταν πλέον ζει αυτό που ζει, μέσα σ' αυτή την κοινωνία. Τον Διψασμένο καιρό, ακολουθούν αξιολογία και μεγάλα ποιήματα, όπως ο Τόπος και Η γη της επαγγελίας, όπου η Α. Κ. περιγράφει τη μετανάστευση από τόπο σε τόπο, πλέκει παρελθόν και παρόν σε ένα αξεμπέρδευτο κουβάρι με πολλές απολήξεις. Η συλλογή αυτή τελειώνει με το ποίημα Επίλογος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Γεννηθήκαμε κουρασμένοι γνωρίζοντας ήδη τον κάματο του τέλους τα' άκρα μας γεμάτα πιτημένες στιγμές να προσπερνιόμαστε στις σκοτεινές χαμπλοτάβανες κάμαρες οι τοίχοι ασήκωτα βράχια, αδιάφορα, τραχιά, ορίζοντας το χώρο. Ανίκανοι να σκεφτούμε το μέλλον σ' αυτές τις μακρινές κλινικές αίθουσες γεμάτες σκάλες που δεν βγάζουν πουθενά με το τηλέφωνο να χτυπά - μηνύματα ψυχών που ταξίδεψαν και δεν βρίσκουνε συχασμό. Ποιος θ' ακούσει τις κραυγές μας έξω; Μόνο η βροχή που πέφτει αθόρυβα και οι κλειστές πόρτες σημαδεμένες «έξοδος». Ο επίλογος του «Διψασμένου καιρού», αποτελεί επιτομή της απογοήτευσης και των αδιεξόδων του μεταναστευτικού κόσμου, που η ποιήτρια προβάλλει για λογαριασμό όλων μας. «Γεννηθήκαμε κουρασμένοι», θα πει με δραματικό τόνο, για να συμπληρώσει παρακάτω την ακόμα πιο τρομαχτική φράση, «Ανίκανοι να σκεφτούμε το μέλλον». Τι εμπειρίες άραγε την οδήγησαν σε τέτοιο τρομαχτικό συμπέρασμα; Η ποιήτρια περιγράφει έναν κόσμο κουρασμένο και ταυτόχρονα παγιδευμένο, μέσα σε έναν κλειστό χαμπλοτάβανο χώρο, με τοίχους από ασήκωτα βράχια. «Ποιος θ' ακούσει τις κραυγές μας έξω;» θα αναρωτηθεί. Και θα τελειώσει το ποίημα προβάλλοντας κλειστές πόρτες που ανοίγουν, όπως στο «σινεμά» μόνο όταν το έργο έχει τελειώσει. Η απελευθέρωσή μας θα έρθει μόνο με το θάνα-